

Κωστής Κοκκινόφτας

Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου

Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΥΣ

Η συμμετοχή Κυπρίων εθελοντών στους απελευθερωτικούς αγώνες του Ελληνισμού, από την εποχή της επανάστασης του 1821 μέχρι τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και την εθνική αντίσταση, υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική. Σε μικρότερο βαθμό πριν την καθεστωτική αλλαγή του 1878¹ και σε μεγαλύτερο έκτοτε, η δυναμική συμπαράταξη της Κύπρου προς την Ελλάδα εκδηλώθηκε με την κατάταξη στον ελληνικό στρατό χιλιάδων εθελοντών και με τη διοργάνωση εράνων και την αποστολή υλικών ενισχύσεων. Τα τελευταία χρόνια, οι συστηματικές μελέτες του Πέτρου Παπαπολυβίου για την ιστορία του κυπριακού εθελοντικού κινήματος, με έμφαση την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα και των

1. Από τις εργασίες, που αναφέρονται στη συμμετοχή Κυπρίων στους αγώνες του Ελληνισμού πριν από το 1878 βλ. ενδεικτικά: Κωνσταντίνου Κοτσώνη, «Ο Κύπριος αγωνιστής Χαράλαμπος Μάλης πρώτος Γενικός Γραμματεύς Υπουργείου Θρησκείας», *Συμπόσιον Πνευματικόν επί τω χρυσώ ιωβηλαίω ιερωσύνης του Μητροπολίτου Πατρών Νικοδήμου (1939-1989)*, Αθήναι 1989, σ. 225-243· Θουκυδίδη Ιωάννου, «Χορηγούμεν το αργυρούν αριστείον του υπερ ανεξαρτησίας της πατρίδος πολέμου εις τα τεσσαράκοντα επτά άτομα...», *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 23 (1997) 273-301· Κωστή Κοκκινόφτα, «Κύπριοι εθελοντές στην Κρητική επανάσταση του 1866», *Κυπριακαί Σπουδαί* 62-63 (2000) 259-267. [Σημείωση (2025): Επίσης βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, *Κύπρος και 1821*, Λευκωσία 2021· Πέτρου Παπαπολυβίου, *Πτυχές και Διαθλάσεις του Κυπριακού 1821, Πρόσωπα, σχέδια και σκιές*, Λευκωσία 2022].

Βαλκανικών Πολέμων, έφεραν στο φως πολλά νέα στοιχεία για το σχετικό θέμα². Με τη δημοσίευσή τους οι παλαιότερες δημοσιογραφικές αναφορές για την οργανωμένη συμπαράσταση της Κύπρου προς την Ελλάδα αντικαταστάθηκαν από εμπειριστατωμένες επιστημονικές εργασίες.

2. Πέτρου Παπαπολυβίου, «Η Κύπρος και ο Μακεδονικός Αγώνας», στον τόμο: *Ο Μακεδονικός Αγώνας*, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 459-473· Του ιδίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων. Ο απόηχος του Μακεδονικού Αγώνα (1904-1908) στην Κύπρο*, Λευκωσία 1996· Του ιδίου (εισαγωγή - επιμέλεια), *Ημερολόγιον ή Πολεμικά Σελίδα υπό Εμμανουήλ Μ. Εμμανουήλ. Εκ Βαρωσίων Κύπρου*, Θεσσαλονίκη 1996· Του ιδίου, *Η Κύπρος και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι. Συμβολή στην Ιστορία του Κυπριακού Εθελοντισμού*, Λευκωσία 1997· Του ιδίου, «Κύπριοι αντιστασιακοί στη Μακεδονία 1941-1944. Μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής», στον τόμο: *Μακεδονία και Θράκη, 1941-1944. Κατοχή - Αντίσταση - Απελευθέρωση*, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 297-310· Του ιδίου, «Κύπριοι αντιστασιακοί στη Μακεδονία 1941-1944», στον τόμο: *Κύπρος και Μακεδονία. Σχέσεις μέσα στο χρόνο*, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου - Πολιτιστικές Υπηρεσίες, Λευκωσία 1998, σ. 98-102· Του ιδίου, *Υπόδουλοι ελευθερωταί αδελφών αλυτρώτων. Επιστολές, πολεμικά ημερολόγια και ανταποκρίσεις Κυπρίων εθελοντών από την Ήπειρο και τη Μακεδονία του 1912-1913*, Λευκωσία 1999· Του ιδίου, «Η συμμετοχή των Κυπρίων στις τελευταίες κρητικές επαναστάσεις και ο αντίκτυπος των εξελίξεων του κρητικού ζητήματος στην κυπριακή κοινή γνώμη (1896-1897)», στον τόμο: *Πρακτικά Συνεδρίου: Η τελευταία φάση του Κρητικού Ζητήματος*, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο 2001, σ. 83-96. Ο Π. Παπαπολυβίου ετοιμάζει παρόμοια εργασία και για τη συμβολή της Κύπρου στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897. [Σημείωση (2025): Η εργασία αυτή εκδόθηκε με τίτλο: *Φαεινόν σημείον ατυχούς πολέμου: Η συμμετοχή της Κύπρου στον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897*, Λευκωσία 2001. Επίσης εκδόθηκε και εργασία του ίδιου συγγραφέα για τη συνεισφορά της Κύπρου στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με τίτλο: *Οι Κύπριοι εθελοντές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τα μητρώα, οι κατάλογοι και ο φόρος αίματος*, Λευκωσία 2012]. Στις ανωτέρω μελέτες προστέθηκε τελευταία και αυτή του Δημήτρη Ταλιαδώρου, *Η συμβολή της Κύπρου στη Μικρασιατική εκστρατεία, 1919-1922*, Λευκωσία 2001.

Ως γνωστό, η πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα υπήρξε καθοριστική για τη διαφύλαξη της ελληνικότητας της Μακεδονίας, που επιτεύχθηκε με τον Μακεδονικό Αγώνα του 1904-1908. Την περίοδο αυτή ένα από τα κύρια ενδιαφέροντα των σωματείων και των οργανώσεων του νησιού ήταν η οικονομική ενίσχυση του ελληνικού κράτους και των θυμάτων της βουλγαρικής επεκτατικής πολιτικής και η συγκέντρωση χρημάτων με εράνους, τόσο υπέρ του εθνικού στόλου, όσο και υπέρ των προσφύγων της Ανατολικής Ρωμυλίας. Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, όμως, δεν παρατηρήθηκε στρατολόγηση και αποστολή εθελοντών, όπως έγινε κατά τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 και τους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-13. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη μορφή του Αγώνα, η οποία δεν επέτρεπε μαζική κατάταξη εθελοντών, αφού σε αυτόν συμμετείχαν «ιδιωτικά» εκστρατευτικά στρατιωτικά σώματα, χωρίς την επίσημη ανάμιξη του ελληνικού κράτους.

Ο λόγος αυτός υπήρξε και η βασική αιτία, ώστε να μην συγκροτηθούν στην Κύπρο επιτροπές στράτευσης εθελοντών, όπως έγινε σε άλλες περιπτώσεις. Γι' αυτό και όσοι επιθυμούσαν να συμμετάσχουν στον Μακεδονικό Αγώνα έπρεπε να αναζητήσουν μόνοι τους τα μέσα και τον τρόπο μετάβασής τους στη Βόρεια Ελλάδα. Είναι γνωστό από αναφορά του τότε Έλληνα προξένου Ιωάννη Καλούτση, ημερομηνίας 20 Νοεμβρίου 1906, ότι είχαν προσέλθει στο Προξενείο αρκετοί νέοι, οι οποίοι ζήτησαν να καταταγούν και να σταλούν στα βουνά της Μακεδονίας. Όπως σημείωνε χαρακτηριστικά σε αναφορά του προς το Υπουργείο Εξωτερικών: «Πολλοί Κύπριοι, έκ πατριωτικῶν αἰσθημάτων ὠθούμενοι, προσέρχονται εἰς τό προξενεῖον ἐρωτῶντες, ἂν εἶναι δεκτοί ἐθελονταί διὰ τὰ μακεδονικά σώματα, ὅπως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προσέλθῃ ἱκανός ἀριθμός ἐκ Κύπρου. Μή γινώσκων τί νά ἀπαντήσω πρὸς αὐτούς, παρακαλῶ ὅπως μέ ἐφοδιάσητε διὰ τῶν ἀναγκαίων ὁδηγιῶν πρὸς περαιτέρω ἐνέργειαν»³. Φαίνεται, όμως, ότι το αίτημά τους δεν είχε συνέχεια, αφού δεν μαρτυρείται οτιδήποτε σχετικό.

Στον κυπριακό τύπο της ίδιας περιόδου δεν εντοπίζονται προτροπές από δημοσιογράφους και πολιτευτές για συμμετοχή Κυπρίων στα ανταρτικά σώματα. Η μόνη

3. Γιώργου Γεωργή, *Αθήνα - Κύπρος - Αθήνα. Ένα ταξίδι μέσα στο χρόνο*, Αθήνα 1994, σ. 51. Αναφορά στο ίδιο περιστατικό γίνεται και από τους Παρασκευά Σαμάρα, «Η Συμβολή της Κύπρου στους αγώνες του Ελληνικού Έθνους, μετά την επανάσταση του 1821», *Τότε* 44 (1993) 64· Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυνάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 65.

σχετική αναφορά προέρχεται από ομιλία του μέλους του Νομοθετικού Συμβουλίου Θεοφάνη Θεοδότου στην πανήγυρη της Τροοδίτισσας, στις 15 Αυγούστου 1907, όπου ο Κύπριος πολίτευτής καυτηρίασε τη βρετανική πολιτική στο Μακεδονικό ζήτημα και εξέφρασε την ευχή για τη συγκρότηση κυπριακού τάγματος για την προάσπιση της ελληνικότητας της Μακεδονίας⁴. Εξαιτίας, όμως, του Αρχιεπισκοπικού Ζητήματος που δίχαζε την περίοδο αυτή την κυπριακή κοινωνία, η σχετική αναφορά του Θεοδότου, ο οποίος ήταν φανατικός οπαδός του Κιτίου Κύριλλου Παπαδόπουλου, θεωρήθηκε ως πολιτικό πυροτέχνημα άνευ αντικρίσματος από τον αντιπολιτευόμενο τύπο και χλευάστηκε σε δημοσίευμα εφημερίδας, που υποστήριζε τον Κυρηνεϊά Κύριλλο⁵.

Αν και οι γενικότερες συνθήκες δεν επέτρεπαν τη συμμετοχή τους, εντούτοις μερικοί Κύπριοι εθελοντές κατετάγηκαν στα εκστρατευτικά σώματα και έλαβαν μέρος στις

4. «Κατά γενικήν αίτησιν ὁ βουλευτής Λευκωσίας - Κυρηνεϊάς κ. Θεοφάνης ἠγόρευσε πρὸς ὑπερδισχιλίους προσκυνητάς ἐν Τροφδιτίσσει τῇ 15ῃ Αὐγούστου, καταγγείλας τὰς Μονάς ὡς μὴ ἐπιτελούσας σήμερον τὸν προορισμὸν αὐτῶν, ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ καὶ μοναστηριακαὶ πρόσοδοι πρέπει νὰ διατίθενται ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς παιδείας καὶ τοῦ κλήρου, προέτρεψε τὴν ἐξακολούθησιν, ὅπου ὑπάρχει, καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς περιφορᾶς τοῦ ἔθνικοῦ δίσκου ἐν τοῖς ναοῖς, εξέφρασε τὴν εὐχὴν ὑπὲρ συστάσεως Κυπριακοῦ τάγματος πρὸς ἐθνικὴν ἄμυναν, συντηρούμενον ἀναλώμασι τῶν Κυπρίων Ἑλλήνων, καὶ ἐν τέλει σφοδρῶς ἀπεδοκίμασε τὴν μισελληνικὴν πολιτείαν τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ Μακεδονικῷ ζητήματι. Τὴν ἀγόρευσιν διέκοπτε τὸ πλῆθος διὰ χειροκροτημάτων καὶ ἀνευφημιῶν». Βλ. *Κυπριακός Φύλαξ*, 25.8.1907.

5. «Φαίνεται ὅτι τὸ λημέρι τότε τῶν διαφόρων καπετανέων καὶ τοῦ Πατριάρχου κ. Φωτίου ἦτο ἐν Τροφδιτίσσει ἐκεῖ ὅπου ἔλαβε χώραν καὶ τὸ περίπυστον, ἀλλὰ καὶ κωμικοτραγικόν ἐκεῖνο συλλαλητήριον, ἐν ᾧ, παρόντος τοῦ Μακαριωτάτου, ὁ ὑπαίθριος ρήτωρ τῶν πανηγύρεων ἐκεραυνοβόλει τὸ Ἀγγλικόν ἔθνος καὶ ἠπεῖλει ὅτι θὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Τουρκίας, ἡγούμενος ὀκτακοσίων (ἀριθ. 800) ἀρειμανίων ὡς αὐτός παλληκαρίων, δι' ὧν θὰ ἀπελευθέρωνε τὴν Μακεδονίαν!!! ἀπὸ τὰς ἀρπακτικὰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων καὶ ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς κακοδιοικήσεως, καὶ κηρυσσόμενος αὐτός ἡγεμὼν τῶν ἀπελευθερωθεῖσων χωρῶν θὰ ὑπέτασεν ὑπὸ τὴν σημαίαν του τὰ παρά τὸν Αἷμον Βαλκανικὰ κράτη. Καὶ ἐνῶ μέ τοιαύτας πομφόλυγας διεσκέδαζε τοὺς ἀπλοϊκοὺς πανηγυριστάς, δέν ὤκνει ἀφ' ἐτέρου νὰ ἀποκαλῇ ἀρίστη τὴν ἐνταῦθα Ἀγγλικὴν διοίκησιν». Βλ. *Πατρίς*, 14/27.2.1908.

εχθροπραξίες με τους Βούλγαρους Κομιτατζήδες και τον τουρκικό στρατό. Στη μελέτη του για τη συμβολή της Κύπρου στον Μακεδονικό Αγώνα, ο Παπαπολυβίου εντόπισε και κατέγραψε στοιχεία για τη ζωή και τη δράση εννέα Κυπρίων Μακεδονομάχων, των Γεωργίου Αργυρίου ή Κυπραίου (1889-1977), Κώστα Λοΐζου Βραχίμη ή Λοϊζίδη (1881-1921), Αποστόλου Δημητρίου (1880-;), Μιλτιάδη Φίδη Κόκαρη, Αντώνη Κωνσταντινίδη, Βασίλη Κωνσταντινίδη, Ιωάννη Λουκά, Ευαγγέλου Περιστιάνη (1872-1931) και Αριστείδη Πέτρου Τζιάμαλη ή Τσάμαλη⁶.

Είναι αξιοσημείωτο ότι σε πέντε από αυτούς, τους Γεώργιο Αργυρίου, Κώστα Λοΐζου Βραχίμη, Μιλτιάδη Φίδη Κόκαρη, Αντώνη Κωνσταντινίδη και Ευάγγελο Περιστιάνη, αναφέρονται δεκαεπτά δημοσιεύματα κυπριακών εφημερίδων της περιόδου 1904-1908⁷. Από αυτά αντλούνται πολύτιμες πληροφορίες για τη δράση τους, τις τιμές που απολάμβαναν ύστερα από την επιστροφή τους στο νησί και τον τρόπο με τον οποίο τους αντιμετώπισε η κυπριακή κοινωνία της εποχής. Τρία άλλα δημοσιεύματα, που γράφτηκαν στα τέλη Οκτωβρίου του 1904, λίγες ημέρες ύστερα από τον ηρωικό θάνατο του Παύλου Μελά, αναφέρονται επίσης σε Κύπριους Μακεδονομάχους, οι οποίοι συγκροτούσαν το ένοπλο σώμα, που πολέμουσε κάτω από τις διαταγές του⁸. Πηγή προέλευσής τους ήταν οι αθηναϊκές εφημερίδες, από όπου άντλησαν τη σχετική είδηση οι αντίστοιχες κυπριακές. Στη σχετική βιβλιογραφία, όμως, περί του Μακεδονικού Αγώνα δεν έχουν επισημανθεί ονόματα Κυπρίων

6. Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 65-93.

7. Για τους σκοπούς της μελέτης αυτής αποδελτιώθηκαν πενήντα οκτώ τόμοι εφημερίδων της εποχής: *Αγών* (1906-1908), *Αλήθεια* (1904-1908), *Ελευθερία* (1906-1908), *Ελεύθερο Βήμα* (1904), *Ένωσις* (1904-1908), *Ευαγόρας* (1904-1905), *Εφημερίς του Λαού* (1906-1908), *Ηχώ* (1904), *Κυπριακή Επιθεώρησις* (1905), *Κυπριακός Φύλαξ* (1906-1908), *Κύπριος* (1904-1908), *Μάστιγξ* (1904), *Νέα Ζωή* (1908), *Νέον Έθνος* (1904-1908), *Παρθενών* (1906-1907), *Πατρίς* (1907-1908), *Πνξ - Λαξ* (1906), *Ραγιάς* (1908), *Σαλαμής* (1907-1908), *Σάλπιγξ* (1904-1908), *Σημαία της Κύπρου* (1905), *Φωνή της Κύπρου* (1904-1908).

8. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 1. Στην παρούσα μελέτη αναδημοσιεύουμε μόνο το άρθρο του «Κυπρίου», αφού τα άλλα δύο, όπου επίσης γίνεται αναφορά σε ύπαρξη Κυπρίων στο σώμα του Παύλου Μελά, είναι παρόμοια και δεν έχουν να προσθέσουν οτιδήποτε στο σχετικό θέμα. Για τα δύο αυτά άρθρα βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 30/12.11.1904· *Ευαγόρας*, 11.11.1904.

συναγωνιστών του Παύλου Μελά, γεγονός που συντείνει, ώστε η σχετική είδηση να αντιμετωπίζεται με πολλή επιφύλαξη για την ορθότητά της.

Το πρώτο από τα δεκαεπτά δημοσιεύματα για τους Κύπριους Μακεδονομάχους, με ημερομηνία 13 Νοεμβρίου 1904 και τίτλο «Σαλαμίνιος έθελοντής», αναφέρεται σε ανώνυμο Κύπριο αγωνιστή, ο οποίος επίσης συμμετείχε στο σώμα του Παύλου Μελά ή Μίκη Ζέζα, όπως ήταν το ψευδώνυμό του⁹. Όπως σημειώνεται, ο Κύπριος εθελοντής καταγόταν από την Αμμόχωστο και πριν αναχωρήσει για τη Βόρεια Ελλάδα είχε υπηρετήσει σε ομάδα των Αθηνών, η οποία είχε στόχο την επισήμανση Βουλγάρων πρακτόρων, που δρούσαν στην ελληνική επικράτεια, και την παροχή χρήσιμων πληροφοριών «στis άρμόδιες άρχes». Προστίθεται δε ότι είχε τραυματιστεί και την περίοδο εκείνη νοσηλευόταν στα Βιτώλια¹⁰.

Από δύο άλλα δημοσιεύματα, του Ιανουαρίου του 1905¹¹, τα οποία αναφέρονται στη δράση του Κώστα Λοΐζου Βραχίμη¹² συμπεραίνουμε ότι ο «Σαλαμίνιος έθελοντής» δεν είναι άλλος από τον Βραχίμη. Ο συντάκτης του πρώτου από αυτά, που έχει τον τίτλο «Κύπριοι άγωνισταί εν Μακεδονία» ήταν γνωστός του Κύπριου Μακεδονομάχου, αφού, όπως σημειώνει, είχαν συναντηθεί παλαιότερα στην Αθήνα¹³. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο δημοσίευμα προέρχονται από επιστολή που εστάλη στην εφημερίδα από την Αμμόχωστο, στην οποία εκθειαζόταν η δράση του φιλόπατρι «αίσθηματία νέου Κ.Λ.», το όνομα του οποίου η εφημερίδα δεν αποκαλύπτει, αλλά αρκείται στη δημοσίευση

9. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 2.

10. Πρόκειται για το Μοναστήρι, πόλη της Βορειοδυτικής Μακεδονίας, που σήμερα ανήκει στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

11. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 3, 4.

12. Για τον Βραχίμη βλ. Αριστείδη Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, Λευκωσία ³1995, σ. 41· Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 85-88. Γράφει χαρακτηριστικά ο Μιχαήλ Κούμας για τον Βραχίμη τα ακόλουθα: «Κώστας Βραχίμης: Ταπεινός όλιγόλογος, ξυλουργός τό επάγγελμα, εκλειεν εις τό στηθος του πατριωτικόν ήφαιστιον· επολέμησε μέ αυταπάρνησιν εις τόν Μακεδονικόν άγώνα υπό τόν ήρωα Παύλον Μελάν, καί εις τούς μετέπειτα απελευθερωτικούς άγώνας». Βλ. Μιχαήλ Κούμας, *Τα Παληά Βαρώσια και η Παληά Αμμόχωστος*, Αμμόχωστος 1971, σ. 38.

13. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 3.

των αρχικών του: Κ(ώστας) Λ(οΐζου). Στο σχετικό κείμενο αναφέρεται ότι ο Βραχίμης ανήκε αρχικά στο σώμα του Παύλου Μελά και ότι στη συνέχεια, μετά τον θάνατο του τελευταίου, εξακολουθούσε να μάχεται για την ελευθερία της Μακεδονίας ως οπλαρχηγός. Στο ίδιο άρθρο αναδημοσιεύεται απόσπασμα επιστολής, την οποία ο Βραχίμης έστειλε σε φίλο του στην Αθήνα, όπου αναφέρεται στις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι Μακεδονομάχοι και στον ενθουσιασμό, που τον διακατείχε. Παρόμοιο κείμενο για τη ζωή και τη συμμετοχή του Κύπριου εθελοντή στον Μακεδονικό Αγώνα, στο οποίο, όμως, καταγράφεται και το όνομά του, δημοσιεύτηκε κάτω από τον τίτλο «Κύπριος νέος εις τα Μακεδονικά πεδία. Απόσπασμα επιστολής του», και σε δεύτερη εφημερίδα της εποχής¹⁴. Δύο, όμως, από τις πληροφορίες για τη δράση του Βραχίμη στον Μακεδονικό Αγώνα δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται προς την πραγματικότητα, αφού δεν μαρτυρείται ούτε συμμετοχή του στο σώμα του Παύλου Μελά, ούτε και συμπερίληψή του στους οπλαρχηγούς του Αγώνα. Είναι, όμως, πιθανόν να είχε διατελέσει ομαδάρχης κάποιας από τις ανταρτικές ομάδες, που έδρασαν στη Μακεδονία την περίοδο 1904-1905.

Ο Βραχίμης επέστρεψε στην Κύπρο τον Ιούλιο του 1905, όπου, όπως αναφέρεται σε τρία σύντομα δημοσιεύματα του μηνός αυτού, ένα με τίτλο «Ἐκ Βαρωσίων. Ἄφιξις ἐθελοντοῦ» και δύο άτιτλα, του επιφυλάχθηκε θερμότατη υποδοχή¹⁵. Πολλοί δε από τους κατοίκους της γενέτειράς του, Αμμοχώστου, εξήλθαν με άμαξες και σημαίες προς προϋπάντησή του, τιμώντας με τον τρόπο αυτό την πατριωτική του δράση. Στα δημοσιεύματα αυτά τονίζεται ότι η συμμετοχή του Βραχίμη στον Μακεδονικό Αγώνα ήταν ιδιαίτερα τιμητική για την κυπριακή φιλοπατρία και γίνεται σύντομη αναφορά στη συμβολή των ανταρτικών σωμάτων στην προάσπιση της ελληνικότητας της Βόρειας Ελλάδας. Παρόμοιο σχόλιο γίνεται και σε τέταρτο ανώνυμο δημοσίευμα κυπριακής εφημερίδας της ίδιας εποχής, που επίσης αναφέρεται στον Βραχίμη¹⁶. Αναφορά στον ίδιο Μακεδονομάχο εντοπίζεται και σε δημοσίευμα εφημερίδας του Μαΐου του 1906 με τίτλο: «Εἰς Ἀμμόχωστον καί Σαλαμίνα»¹⁷. Όπως σημειώνεται σε αυτό, ο Γυμnasiάρχης του Παγκυπρίου Γυμνασίου,

14. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 4.

15. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 5, 6, 7.

16. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 8.

17. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 9.

Μιχαήλ Βολονάκης, ζήτησε από τους μαθητές του, που πραγματοποιούσαν εκδρομή στην Αμμόχωστο, να μην εισέλθουν στην πόλη με την ελληνική σημαία, αλλά να τη φυλάξουν μαζί με τις σάλπιγγες και τα τύμπανά τους για να μη θεωρηθεί η ενέργειά τους προκλητική από τους Τούρκους κατοίκους και να δημιουργηθούν επεισόδια. Το γεγονός αυτό συνέτεινε ώστε ο εκεί παρευρισκόμενος «τετιμημένος πολεμιστής ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν», Βραχίμης, να απευθύνει οξύτατες παρατηρήσεις προς τον Βολονάκη, «αἵτινες, ὅμως, οὐδέν ἔφερον ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα», προφανώς γιατί το συναίσθημα ευθύνης του τελευταίου δεν του επέτρεπε να διακινδυνεύσει τη σωματική ακεραιότητα των μαθητών του.

Είναι αξιοσημείωτο ότι στη δράση του Βραχίμη στον Μακεδονικό Αγώνα αναφέρεται και κείμενο του Λ. Ζαλουμίδη, που δημοσιεύτηκε στον κυπριακό τύπο τον Οκτώβριο του

1921 με την ευκαιρία του θανάτου του Κύπριου Μακεδονομάχου¹⁸. Όπως σημειώνεται σε αυτό, ο Βραχίμης υπήρξε δραστήριο μέλος του Μακεδονικού Κομιτάτου και διετέλεσε για

18. «Υπαρξίς, ἡ ὁποία τόσῃν ἐνέκλειεν εἰς τὰ περασμένα ζώῃν, τόσον σφρῖγος καί ἡ ὁποία ἀπέδειξεν ἐνεργῶς ὅλον τόν ἐνθουσιασμόν της καί τήν ἀγνήν φιλοπατρίαν της, καί συνεπεία τούτων ὑπέστη κλονισμούς ἐκ κακουχιῶν καί ἐκ τῶν πληγῶν, ἔκλεισε τελευταίως τούς ὀφθαλμούς εἰς ἓν ἀπό τὰ νοσοκομεῖα τῶν Ἀθηνῶν. Ἦσαν τότε διά τήν Ἑλλάδα οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι -οἱ μαῦροι ἐκεῖνοι χρόνοι- καθ' οὓς αὕτη ἀπομεμονωμένη ἀπό ὅλον τόν λοιπόν κόσμον, μή ἔχουσα οὔτε φίλον οὔτε σύμμαχον, καί πληττομένη μέσα εἰς τήν καρδίαν της ἀπό τούς γείτονάς της, τούς προαιωνίους ἐχθρούς της, τούς Βουλγάρους, οἱ ὅποιοι ἡμῶν κοιμωμένων, διά τῆς προπαγάνδας των καί τοῦ πυρός καί τῆς μαχαίρας ἡλλοίωσαν τόν ἐθνικόν χαρακτήρα τῆς ὡραίας ἐλληνικῆς Μακεδονίας, ὅτε ἄνδρες πατριῶται ἔπηξαν τό "Μακεδονικόν Κομιτᾶτον", τό ὁποῖον τόσον ὡραῖον καί ἀποτελεσματικόν ρόλον διεδραμάτισε κατά τās περιόδους ἐκείνας. Εἰς τήν φωνήν τοῦ πατριωτικοῦ τούτου κομιτάτου προσέδραμον πλεῖστοι, οἱ ὅποιοι ἐνέκρυπτον μέσα των τὰ ὑψηλά ἰδανικά τῆς φυλῆς καί ἐκεῖ, εἰς τήν Μακεδονίαν, ἔπραξαν ὅ,τι ἦτο ἀναγκαῖον νά πράξουν. Μεταξύ τῶν ἄλλων ἐξεχουσῶν φυσιογνωμιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐτίμησαν καί ἐδόξασαν τό ἐλληνικόν ὄνομα καί ἔκαμαν ἔκτοτε τούς Βουλγάρους νά τρέμουν πρό τῆς θέας Ἑλλήνων στρατιωτῶν, συγκαταλέγεται καί ὁ περί οὗ ὁ λόγος ἥρως μας, ὁ Κωνσταντῖνος Βραχίμης, ἐκ Βαρωσίων. Ἐν Ἀθήναις, ὡς ἓν τῶν ἐμπίστων ὀργάνων τοῦ Κομιτάτου, ἔπαιξε σπουδαῖον μέρος. Βραδύτερον τῇ αἰτήσει του, ἀπεστάλη εἰς Μακεδονίαν, ὅπου ἐπὶ 18 ὅλους μῆνας μετά συντρόφων ὡς ἀντάρτης καί ὡς ὀπλαρχηγός ἐπετέλεσεν ὅσα τυγχάνουσι γνωστά. Ὡς ἑπαθλον τῶν ἀγῶνων του, ἐκτός τῆς λοιπῆς τιμῆς, ἔφερε καί τήν ποδάγραν. Καί ὅμως ὁ ἀγνός αὐτός πατριώτης καί κατά τούς πολέμους τοῦ 1912-1913 ἔλαβε μέρος εἰς τήν κατά τῆς Ἡπείρου ἐκστρατείαν, ὡς λοχαγός εἰς τό σῶμα τοῦ Ρώμα, βραδύτερον δέ καί εἰς τόν κατά τῶν Βουλγάρων πόλεμον, καθ' ὃν ἐπληρώθη βαρέως εἰς τήν κοιλιακὴν χώραν, ὑποστάς ἐγχείρησιν. Ἐκτοτε, ὡς ἔλεγεν, ὑπέφερεν ἐκ τῆς πληγῆς ἐκείνης. Ἐπανελθὼν πρό τριῶν ἐτῶν εἰς τήν γενέτειράν του, ἀνίκανος, ἐπέστρεψε πρό ἔτους εἰς Ἀθήνας, ἔνθα τελευταίως ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 40 ἐτῶν. Τοιοῦτος ὁ ἥρως μας. Αἰωνία ἡ μνήμη του. Ἐν Βαρωσίοις. Λ. Γ. Ζαλουμίδης». Βλ. «Θάνατος ἐνός Κυπρίου ἡρώος», *Ελευθερία*, 30/12.11.1921.

περίοδο δεκαοκτώ μηνών αντάρτης και οπλαρχηγός ομάδων, που έδρασαν στα βουνά της Μακεδονίας.

Έξι άλλα δημοσιεύματα των εφημερίδων της περιόδου 1904-1908, από τα οποία τα πέντε είναι σύντομα και άτιτλα, αναφέρονται στον εθελοντή Ευάγγελο Περιστιάνη¹⁹. Τα δύο δημοσιεύτηκαν τον Ιανουάριο του 1908²⁰ και αναφέρονται στον τραυματισμό του στα μακεδονικά βουνά και στη μεταφορά του για νοσηλεία στην Αθήνα, ενώ τα υπόλοιπα τρία γράφτηκαν τον Φεβρουάριο και Μάρτιο του ίδιου έτους²¹ και σχολιάζουν την άφιξή του στην Κύπρο και τα αισθήματα περηφάνιας των κατοίκων του νησιού από τη συμμετοχή ενός συμπατριώτη τους στον Μακεδονικό Αγώνα. Από τα δημοσιεύματα αυτά μόνο ένα, και αυτό επιγραμματικά, αναφέρεται στη δράση του Περιστιάνη στη Μακεδονία και τη συμμετοχή του στο σώμα του καπετάν Τσέλου στις συμπλοκές με τους «Βουλγάρους καί Ρωμούνους ληστές»²². Το έκτο και τελευταίο από τα σχετικά δημοσιεύματα για τον Περιστιάνη έχει τίτλο «Εύχαριστήριο» και πρόκειται για επιστολή, με την οποία ο Κύπριος Μακεδονομάχος ευχαριστεί, μέσω του τύπου, τους συμπατριώτες του για την υποδοχή, που του επεφύλαξαν, καθώς και τον δημοσιογράφο της εφημερίδας «Πυξ-Λαξ» Ζαχαρία Σωτηρίου για ένα εγκωμιαστικό κείμενό του²³.

Ένα από τα προαναφερθέντα δημοσιεύματα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αφού σε αυτό αναγράφεται ότι, σύμφωνα με τον Περιστιάνη, σε μάχη στο Μορίχοβο είχε σκοτωθεί ο επίσης Κύπριος εθελοντής Μιλτιάδης Φίδης Κόκαρης από τη Λευκωσία, πρώην δίοπος στο Βασιλικό Ναυτικό (δηλαδή κατώτερος βαθμοφόρος)²⁴. Αυτή είναι και η μοναδική πληροφορία που έχουμε για τον Κόκαρη, το όνομα του οποίου δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστεί στη σχετική βιβλιογραφία. Είναι πάντως περίεργο το γεγονός ότι οι κυπριακές

19. Για τον Ευάγγελο Περιστιάνη βλ. Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 90-91.

20. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 10, 11.

21. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 12, 13, 15.

22. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 13.

23. Το κείμενο αυτό δεν κατέστη δυνατόν να εντοπιστεί, αφού η εφημερίδα *Πυξ-Λαξ* του έτους 1908 δεν σώζεται σε καμία από τις βιβλιοθήκες της Κύπρου.

24. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 12.

εφημερίδες δεν πρόβαλαν καθόλου τον ηρωικό θάνατο του Κύπριου εθελοντή, σε μια περίοδο που τα γεγονότα στη Μακεδονία δέσποζαν στην ειδησεογραφία τους. Γι' αυτό και εκφράζονται κάποιες επιφυλάξεις αν και κατά πόσο το σχετικό δημοσίευμα ανταποκρίνεται προς την πραγματικότητα²⁵.

Τα υπόλοιπα τρία δημοσιεύματα για τους Κύπριους Μακεδονομάχους, που έχουν εντοπιστεί στον κυπριακό τύπο της περιόδου 1904-1908, αναφέρονται στον Γεώργιο Αργυρίου από την Πέγεια, τον πιο γνωστό Κύπριο εθελοντή του Μακεδονικού Αγώνα²⁶. Το πρώτο, έχει τον τίτλο «Γιώργης Αργυρίου» και δημοσιεύτηκε τον Οκτώβριο του 1908. Περιλαμβάνει πολλές πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση του Κύπριου Μακεδονομάχου, όπως ότι καταγόταν από την Πέγεια και ήταν ηλικίας δεκαεννέα περίπου χρόνων, σεμνός, μετριοφρων και γεμάτος από πατριωτισμό και ευγενείς φιλοδοξίες²⁷. Σημειώνεται ότι κατετάγη στα ελληνικά εκστρατευτικά σώματα, μετά από τις θερμές ικεσίες του προς τους αρμοδίους, που τον απέρριπταν, λόγω του νεαρού της ηλικίας του.

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο δημοσίευμα αυτό, ο Αργυρίου πολέμησε για ενάμισι χρόνο στα σώματα τριών οπλαρχηγών: του Εμμανουήλ Κατσίγαρη, του Παναγιώτη Γερογιάννη και του Γεωργίου Βολάνη, οι οποίοι του είχαν χορηγήσει πιστοποιητικά έγγραφα για «τήν ανδρεία, τήν πειθαρχία, τό θάρρος καί τήν διαγωγήν του». Σημειώνεται επίσης ότι συμμετείχε σε πολλές μάχες στην περιοχή του Μοριχόβου, εναντίον του τουρκικού στρατού και των Βούλγαρων Κομιτατζήδων και ότι τραυματίστηκε τέσσερις φορές. Στη συνέχεια αναφέρεται ότι ο Αργυρίου παρέμεινε στα βουνά της Μακεδονίας μέχρι την ανακήρυξη του Τουρκικού Συντάγματος, οπότε κατήλθε μαζί με τους συναγωνιστές του στο Μοναστήρι, όπου τους έγινε θερμότατη υποδοχή από τους Νεοτούρκους. Ακολούθως, επέστρεψε, μέσω Αθηνών, στην Κύπρο, ντυμένος με τη στολή των ανταρτών, δηλαδή τη μαύρη φουστανέλα και το μαύρο μαντήλι. Σύμφωνα με τον αρθρογράφο της εφημερίδας, ο Αργυρίου έφερε μαζί

25. Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 89.

26. Για τον Γεώργιο Αργυρίου βλ. Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, ό.π., σ. 29-30· Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 71-83· Του ιδίου, «Ο Κύπριος Μακεδονομάχος Γεώργιος Αργυρίου Κυπραίος. Είκοσι χρόνια από τον θάνατό του», *Πολιτιστική Κύπρος* 5 (1997) 38-43.

27. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 16.

του «τήν πλατείαν ἀργυράν ἄλυσιν μέ τόν Δικέφαλον Ἀετόν» και το «ἀργυροῦν ὠρολόγιον», που του είχαν προσφερθεί ως έπαθλα ανδρείας από το Μακεδονικό Κομιτάτο.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι πληροφορίες για την πολεμική δράση του Κύπριου Μακεδονομάχου επιβεβαιώνονται τόσο από την αυτοβιογραφία του²⁸, όσο και από ανέκδοτα σχετικά έγγραφα που δημοσίευσε ο Πέτρος Παπαπολυβίου. Η μόνη διαφορά που εντοπίζεται είναι στο χρονικό διάστημα, που ο Αργυρίου υπηρέτησε στη Μακεδονία, και το οποίο στην πραγματικότητα ανέρχεται στους δεκατρείς και όχι στους δεκαοκτώ μήνες αφού, όπως είναι γνωστό από άλλες πηγές, εισήλθε στη Μακεδονία τον Ιούνιο του 1907 και παρέμεινε μέχρι την ανακήρυξη του Συντάγματος των Νεοτούρκων, τον Ιούλιο του 1908²⁹. Στο ίδιο κείμενο της εφημερίδας τονίζεται η ιδιαίτερα τιμητική για την Κύπρο παρουσία του Αργυρίου στον Μακεδονικό Αγώνα και αναφέρονται τα ονόματα άλλων δύο Κυπρίων Μακεδονομάχων, του «Μπραχίμη», δηλαδή του Κώστα Λοΐζου Βραχίμη, και του Αντώνη Κωνσταντινίδη³⁰.

Το δεύτερο δημοσίευμα για τον Αργυρίου, που είναι άτιτλο, αναφέρεται στην επίσκεψή του στην πόλη της Λεμεσού, όπου μετέβη φορώντας την ανταρτική φουστανέλλα, ένδειξη της εθνικής περηφάνειας που τον διακατείχε³¹. Σε αυτό σημειώνεται ότι ο Κύπριος εθελοντής πολέμησε μαζί με τους οπλαρχηγούς Κατσίγαρη, Γερογιάννη και Βολάνη, οι οποίοι του είχαν χορηγήσει θερμότατα πιστοποιητικά έγγραφα για τη δράση του. Χαρακτηρίζεται μάλιστα ως σεμνός και ολιγόλογος νέος. Το δε τελευταίο δημοσίευμα για τον νεαρό Κύπριο Μακεδονομάχο φέρει τον τίτλο «Γεώργιος Ἀργυρίου» και με αυτό χαιρετίζεται η επίσκεψή του στην πόλη της Πάφου και στη γενέτειρά του Πέγεια³². Διαπνέεται, όπως και τα προηγούμενα, από ενθουσιασμό και περηφάνια, για τη συμμετοχή

28. Γεωργίου Αργυρίου ή Κυπραίου, «Ο Μακεδονικός Αγών στα χωριά του Μοριχόβου», *Μακεδονική Ζωή* 67 (1971) 39-42, 68 (1972) 38-39, 69 (1972) 38-40, 70 (1972) 41-43, 74 (1972) 38-40.

29. Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 71-72.

30. Για τον Βραχίμη βλ. τα σχετικά στη σημείωση αρ. 12. Για τον Αντώνη Κωνσταντινίδη βλ. Αντώνη Καβάζη, *Ασγάτα*, Λεμεσός 1992, σ. 37· Π. Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων*, ό.π., σ. 89.

31. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 17.

32. Βλ. *Τα Δημοσιεύματα* 18.

ενός Κυπρίου στον Μακεδονικό Αγώνα. Στη συνέχεια δίνονται κάποιες σύντομες πληροφορίες για την πολεμική δράση του Αργυρίου, και σημειώνεται πως αυτή διάρκεσε δύο περίπου χρόνια.

Εκτός από τα δημοσιεύματα αυτά, στον κυπριακό τύπο της περιόδου 1904-1908 υπάρχουν και δεκάδες άλλα που αναφέρονται στη συμβολή της Κύπρου στη διαφύλαξη της ελληνικότητας της Μακεδονίας, όπως τα σχετικά με τους εράνους υπέρ του εθνικού στόλου και των προσφύγων της Ανατολικής Ρωμυλίας. Επιβεβαιώνουν, μαζί με αυτά για τους Κύπριους Μακεδονομάχους, τη συμμετοχή της Κύπρου στον αγώνα αυτό, όπως παρόμοια υπήρξε η συμβολή της και στους υπόλοιπους αγώνες του Ελληνισμού από το 1821 μέχρι και την εθνική αντίσταση.

ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

1

Παῦλος Μελάς. Ἐθνικός Ἥρως.

Ἑλλήν ἀξιωματικός εἰς Μακεδονίαν. Τρόμος τῶν Βουλγάρων. Σῶμα Κρητῶν, Κυπρίων καί Μακεδόνων. Ἡρωϊκός θάνατος

Γεγονός, ὅπερ εἶναι ἀληθές ἐγερτήριον σάλπισμα διὰ τόν Ἑλληνισμόν, ἐγνώσθη διὰ τοῦ χθεσινοῦ ταχυδρομείου, κρατοῦν ἀπό τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐν ἱερᾷ συγκινήσει τήν πόλιν μας καί τήν νῆσον ὁλόκληρον. Ὁ Παῦλος Μ. Μελάς, νεώτατος ἀξιωματικός τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, υἱός τοῦ ἄλλοτε Δημάρχου Ἀθηναίων Μιχαήλ Μελά, γαμβρός ἐπὶ θυγατρί τοῦ διαπρεποῦς πολιτευτοῦ κ. Στ. Δραγούμη, εἶχε ζητήσει πρό δύο μηνῶν, παρά τοῦ Ὑπουργείου, ἄδειαν ἀπουσίας, χωρίς νά δηλώσῃ εἰς κανένα ποῦ θά ἐδαπάνῃ τήν ἄδειαν ταύτην.

Ὁ εὐγενής ἀξιωματικός ἔδραμεν ἀμέσως εἰς Μακεδονίαν, τήν ἐν κινδύνῳ σήμερον εὐρισκομένην, ἐκεῖ δέ συνηντήθη μετά ἐνόπλου ἑλληνικοῦ σώματος, ἀποτελουμένου, κατά τάς ἀθηναϊκάς ἐφημερίδας, ἐκ Κρητῶν, Κυπρίων καί Μακεδόνων, καί τό ὅποϊον ἀναγνωρίζον τάς ὑπερόχους ἀρετάς του, τόν ἀνεκήρυξεν ἀρχηγόν, λαβόντα τό ψευδώνυμον Μίκης Ζέζας. Ἐκτοτε, τό σῶμα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Μίκη Ζέζα κατέστη περιώνυμον, τρόμος τῶν Βουλγάρων κακούργων, προστάτης τῶν καταδιωκομένων ἀδελφῶν μας.

Οὕτως ἡγωνίζετο ὁ ἀνδρεῖος ἀξιωματικός, ὅτε τήν 5 π.μ. ὥραν τῆς 13ης Ὀκτωβρίου, μετά τριάντα ἀνδρῶν του, εὐρισκόμενος πλησίον τοῦ χωρίου Στάτιστα, περιεκυκλώθη ὑπό ἰσχυροῦ στρατιωτικοῦ σώματος, προδοθεῖς ὑπό Βουλγάρων. Λυσσαλέα μάχη ἐπηκολούθησεν

ἐπὶ δύο ὥρας· τέλος ὁ ἀτρόμητος ἀρχηγός, βλέπων ὅτι οἱ Τοῦρκοι λαμβάνουν ἐπικουρίας, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἀνδρῶν του καὶ διέσπασεν τὰς τουρκικὰς τάξεις, ὅτε σφαῖρα ἐπλήγωσεν αὐτόν εἰς τὴν ὀσφύν θανασίμως, δύο ἄλλων ἐκ τῶν στρατιωτῶν του πληγωθέντων ἀκινδύνως. Καί μετ' ὀλίγον ὁ ἡρωϊκὸς ἀρχηγὸς ἐξέπνεεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ἀνδρῶν του ἐν παρακειμένῳ ναῖσκῳ, ὅπου καὶ ἐτάφη.

Κύπριος, 30.10.1904.

2

Σαλαμίνιος ἐθελοντής

Οὐχὶ ἐκ τῆς Σαλαμῖνος τοῦ Σαρωνικοῦ, ἀλλ' ἐκ κυπριακῆς νέας Σαλαμῖνος (τῶν Βαρωσίων) προέρχεται εἷς τῶν ὑπὸ τὸν Μίκην Ζέξαν ἀνδρῶν, ὅστις εὐρίσκεται νῦν τραυματίας ἐν Βιτωλίοις, ἐτύγχανε δὲ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ὀπλαρχηγοῦ του διὰ πᾶσαν δυσχερῆ ἀποστολὴν, ἣτις ἀπήτει τόλμην καὶ νοημοσύνην. Πρὶν ἐξέλθῃ εἰς Μακεδονίαν ἦτο ἐν Ἀθήναις φοβερός διώκτης καὶ ἀνιχνευτὴς τῶν Κομιτατζήδων Βουλγάρων καὶ πολλὰς παρεῖχεν ἐπωφελεῖς πληροφορίας εἰς τὰς ἀρμοδίους ἀρχάς.

Εὐαγόρας, 13.11.1904.

3

Κύπριοι ἀγωνισταὶ ἐν Μακεδονίᾳ

Ἐκ Βαρωσίων ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν τὰ ἑξῆς: Ὁ φιλόπατρις συμπολίτης μας καὶ αἰσθηματίας νέος Κ.Λ., ὅστις ὑπῆρξεν ἐν ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ πεσόντος ἥρωος Παύλου Μελά ἐν Μακεδονίᾳ, μάχεται δὲ ἔτι ἐν αὐτῇ ὡς ὀπλαρχηγός, γράφει πρὸς τινὰ φίλον του ἐν Ἀθήναις ἐπιστολὴν, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα, τὰ ὅποια θεωροῦμεν ἄξια δημοσιεύσεως: «Αἰσθάνομαι τὴν καλλιτέραν ζωὴν εἰς τὴν Μακεδονίαν· καθημερινῶς σφάζομεν τοὺς ἄτιμους καὶ δολοφόνους Βουλγάρους· εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος ἂν καὶ αἱ κακουχίαι, τὰς ὁποίας περνοῦμεν εἶναι ὑπερβολικαί. Ἐμείνα ἐπτὰ ἡμέρας νηστικός, χωρὶς φαγί, τίποτε. Ἐν τούτοις εἶμαι, σοῦ λέω, εὐχαριστημένος, διότι ἐκτελῶ ἐν καθήκον πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐγὼ καὶ οἱ σύντροφοί μου θά ἀποθάνωμεν μέ τὰ γέλια». Ὁ νέος οὗτος εἶναι νεώτατος, μόλις ἄγων τὸ εἰκοστὸν δευτέρον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Εἶναι ρωμαλέος καὶ ὁ νοῦς του ὅλος ἐστράφη πρὸς τὴν πάσχουσαν Μακεδονίαν. Εἶναι γνωστός εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐν Ἀθήναις ἀξιωματικούς, ὡς μοί ἔλεγεν ὅτε συνηντήθημεν ἐν Ἀθήναις. Εἶθε ὁ Ὑψιστος νὰ διαφυλάξῃ αὐτόν, καὶ ὑγιῆς

νά ἐπιστρέψῃ ἐνταῦθα ἀξιούμενος νά ἴδῃ ἐλευθερωμένην τήν Μακεδονίαν εἰς τάς ἀγκάλας τῆς Μητρός Ἑλλάδος.

Σάλπιγξ, 28.1.1905.

4

Κύπριος νέος εἰς τά Μακεδονικά πεδία. Απόσπασμα ἐπιστολῆς του

Μετ' εὐχαριστήσεως καί ὑπερηφανείας ἀναδημοσιεύομεν κατωτέρω ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς γενναίου καί τετιμημένου τῆς Κύπρου τέκνου, τοῦ ἐξ Ἀμμοχώστου Κ. Βραχίμη, ὅστις διαφλεγόμενος ὑπό φλογεροῦ πατριωτικοῦ ἔρωτος κατέλιπεν ἀπό ἔτους καί πλέον τήν γενέτειράν του, φιλοστόργους γονεῖς καί πολυφιλήτους ἀδελφούς καί οἰκείους, ἀπελθὼν εἰς Ἑλλάδα καί ἐκεῖθεν μετ' ἄλλων παλληκαριῶν εἰς τήν καταδυναστευομένην ὑπό τῶν βουλγαρικῶν ὀρδῶν Μακεδονίαν, ποθὼν νά ἐνισχύσῃ καί προασπίσῃ τοὺς σφαγιαζομένους ἀδελφούς. Ἐν Μακεδονίᾳ ὁ φιλόπατρις Σαλαμίνιος νέος Βραχίμης διεξήγαγε κρατερόν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀγῶνα, μαχόμενος εἰς τό σῶμα τοῦ ἀλήστου μνήμης ἡρωικοῦ Παύλου Μελά, οὗ πάντοτε ὑπῆρξε πιστός σύντροφος καί γενναῖος συναγωνιστής. Ἐπὶ πολὺ ἦν ἄγνωστος ἡ τύχη τοῦ θαρραλέου καί ὀρμητικοῦ Κυπρίου ἀρματολοῦ, εἰς ἀνησυχίαν δέ μεγάλην ὥς ἐκ τούτου διετέλει ἡ οἰκογένειά του, ἀλλ' ἡ Πρόνοια διεφύλαξεν αὐτόν ἀπό τὰς ἐχθρικᾶς σφαίρας. Ὁ Βραχίμης, ὀπλαρχηγός ἤδη γενόμενος καί διεξάγων ἐρρωμένως μετὰ τῶν συντρόφων του τὸν τίμιον ἐν Μακεδονίᾳ ἀγῶνα, ἀπηύθυνε ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς οἰκείους του, ἧς τὰ ἀκόλουθα ἐν τῇ βραχύτητί των ἀποσπάσματα -εὐμενῶς χορηγηθέντα ἡμῖν- μαρτυροῦσι περὶ τῆς πατριωτικῆς καί γενναίας ψυχῆς του. Ἡ ἐπιστολή του:

«Αἰσθάνομαι τήν καλλιτέραν ζωὴν εἰς τά Μακεδονικά πεδία. Καθ' ἐκάστην ὀρμῶμεν καί σφάζομεν τὰ ἄτιμα καί δολοφόνα βουλγαρικά στίφη, τὰ ἐνσπείροντα τήν καταστροφὴν καί τὸν τρόμον μεταξύ τῶν ἀδελφῶν μας. Εἶμαι λίαν εὐχαριστημένος ἀπὸ τήν ζωὴν αὐτήν, ἂν καί οἱ κόποι καί αἱ κακουχίαι, ἅς δοκιμάζομεν, εἶναι ἀπερίγραπτοι. Ἐπὶ ἐπτὰ ὅλας ἡμέρας ἔμεινα νήστις, στερηθεὶς πάσης τροφῆς. Ἐν τούτοις οἱ πόνοι καί αἱ στερήσεις μέ ἐνθαρρύνουν καί μέ ἐνισχύουν, διότι αἰσθάνομαι ὅτι ἐπιτελῶ λίαν ἐπιβαλλόμενον πρὸς τήν πατρίδα μου καθῆκον. Ἐγὼ τε καί οἱ σύντροφοί μου ὑγιαίνομεν».

Εἶθε ἡ Θεία Δύναμις νά διαφυλάττῃ καί περιφρουρῇ τήν πολυτιμοτάτην ζωὴν τοῦ εὐψύχου αὐτοῦ τῆς Πατρίδος στρατιώτου, ὅπως τελείως ἐκτελέσῃ τό ἱερώτερον ἔργον του καί ἀβλαβῶς ἐπανέλθῃ εἰς τήν πάτριαν γῆν καί τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας του.

Φωνή τῆς Κύπρου, 29/11.2.1905.

5

Ἐκ Βαρωσίων. Ἀφίξις ἀγωνιστοῦ

Ὁ ἀνδρεῖος ἀγωνιστής τῶν Μακεδονικῶν πεδίων Κώστας Βραχίμης, περί οὗ ἀρκετά ἔγραψεν πρό τινος ἡ «Φωνή τῆς Κύπρου», ἐπανῆλθε προχθές Πέμπτην εἰς τήν γενέτειράν του, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτός ὑπό τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν. Πολλοί ἐξῆλθον ἐφ' ἀμαξῶν καί διά σημαιῶν εἰς προϋπάντησίν του. Καί ὄντως ἦτο ἄξιος τοιαύτης ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς ὁ Μακεδονικός ἥρως, ὁ μετά τόσης αὐταπαρνήσεως καί ἐν μέσῳ κακουχιῶν καί στερήσεων ἀγωνισθεῖς μετ' ἄλλων παλληκαριῶν ὑπέρ τῶν χειμαζομένων ἀδελφῶν.

Φωνή τῆς Κύπρου, 9/22.7.1905.

6

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Μετά δικαίας ὑπερηφανείας ὑπεδέχθη ἡ Ἀμμόχωστος τόν ἐν Μακεδονίᾳ ἀγωνισθέντα κατά τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν κ. Κωνσταντῖνον Βραχίμην. Ἡ ἐνέργεια τῶν ἐλληνικῶν σωμάτων ὑπῆρξε πράγματι ἐπωφελεστάτη. Ἐντός ὀλίγων μηνῶν ἐκαθάρισαν τοὺς αὐτοκλήτους ἐπαναστάτας, οἵτινες ἦσαν κυρίως λησταί καί δολοφόνοι τῶν ἀνυπερασπίστων Μακεδόνων ἀγροτῶν, καί ἀφῆρεσαν ἐνώπιον τῶν ὁμμάτων τῆς Εὐρώπης τήν ἡρωϊκὴν λεοντήν, τήν ὁποίαν ἠθέλησαν οἱ Κομιτατζήδες νά περιβληθῶσιν. Ἡ συμμετοχὴ Κυπρίου εἰς τό κατά τοῦ βουλγαρισμοῦ μακεδονικόν ἔργον τιμᾷ τήν κυπριακὴν φιλοπατρίαν.

Ἀλήθεια, 15.7.1905.

7

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Ἐπανῆλθεν τῇ παρελθούσῃ ἐβδομάδι ὁ ἐκ Βαρωσίων Κωνσταντῖνος Βραχίμης, ἀγωνισθεῖς ἐπὶ μακρόν, μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν Μακεδονίᾳ σωμάτων, κατά τῶν βαιοπραγιῶν τῶν Βουλγάρων. Τόν ἀνδρεῖον τοῦτον νέον ὑπεδέχθησαν πολλοί τῶν συμπολιτῶν του θερμότατα καί ἀνταξίως τῶν εὐγενῶν καί πατριωτικῶν αἰσθημάτων του, τά ὅποια ἐμπράκτως διετράνωσεν ἐπὶ τῆς πολυπαθοῦς, ὅσω καί περιπύστου Μακεδονικῆς χώρας.

Νέον Ἔθνος, 16/29.7.1905.

8

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Διατρίβει παρ' ἡμῖν ὁ ἐκ Βαρωσίων ἐνθουσιώδης καί φιλόπατρις νέος κ. Κωνσταντῖνος Βραχίμης, ὅστις ἠγωνίσατο μετὰ τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὲρ τῶν ἀγρίως δολοφονουμένων καί καταδυναστευομένων ἀδελφῶν ἡμῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ληστῶν καί δολοφόνων.

Σημαία τῆς Κύπρου, 30.7.1905.

9

Εἰς Ἀμμόχωστον καί Σαλαμίνα

Ἐκ Βαρωσίων.

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ὑπερτριακόσιοι μαθηταὶ τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Γυμνασίου ἀφίκοντο διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν, προηγουμένης τῆς ἐθνικῆς σημαίας μετὰ τυμπάνων καί σαλπίγγων ἠχουσῶν. Τοὺς μαθητάς ἐκ μέρους τοῦ κ. Δημάρχου προσηγόρευσεν ὁ εὐπαίδευτος παρ' ἡμῖν Σχολάρχης κ. Κ. Α. Κωνσταντινίδης καί ἠὺχαρίστησεν αὐτῷ ὁ κ. Γυμνασιάρχης. Οἱ μαθηταὶ μετὰ τοῦτο ἐξετέλεσαν ἐλευθέρας τινὰς ἀσκήσεις καί μετὰ βραχεῖαν ἀνάπαυλιν μετὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως μετέβησαν εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Ἀμμοχώστου. Πρὸ τῆς χερσαίας, ὅμως, Πύλης τοῦ τείχους τῆς Ἀμμοχώστου, κατ' ἐντολὴν τοῦ Γυμνασιάρχου, ἡ ἐθνικὴ σημαία συνεπτύχθη καί ἐτοποθετήθη μετὰ τῶν σαλπίγγων καί τῶν τυμπάνων εἰς παρακείμενον δάσος. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν παριστάμενον ἐκεῖ Κωνσταντῖνον Λοῖζου ἢ Βραχίμην, τιμημένον πολεμιστὴν ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, νὰ ἀπευθύνῃ αὐστηράς παρατηρήσεις πρὸς τὸν κ. Γυμνασιάρχην, αἵτινες, ὅμως, οὐδὲν ἔφερον ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα.

Ἄμα τῇ εἰσόδῳ ἐντὸς τῶν τειχῶν ἀστυνομικὴ δύναμις ἐπέτρεψε τὴν περαιτέρω πορείαν, ἀφοῦ ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ ἐκδρομεῖς εἶχον τὴν ἄδειαν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Ἀμμοχώστου· ὅτε ὅμως ἠθέλησαν νὰ ὀδηγήσωσι τοὺς μαθητάς εἰς τὸν ἄνωθεν τῆς χερσαίας Πύλης προμαχῶνα ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸ τῶν ἀπειλῶν εὐαρίθμων Μωαμεθανῶν. Διήλασαν τότε διὰ τῆς πόλεως παραδραμόντες καί τὸ ἀξιολογώτατον ἀρχιτεκτονικὸν μνημεῖον, τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου (κοινῶς Ἁγία Σοφία), νῦν τέμενος μωαμεθανικόν, καί ἠρκέσθησαν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῶν λιμενικῶν

ἔργων. Ἐκεῖθεν ἐπανακάμψαντες ἐγευμάτισαν πάντες εἰς τό ἔξωθεν τῶν Βαρωσίων μικρόν δάσος. Οἱ μαθηταί τῶν κατωτέρων τάξεων ἀνεχώρησαν τῇ 4ῃ μ.μ. διά τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Λευκωσίαν, περί τούς 75 δέ ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων διηνυκτέρευσαν ἐνταῦθα, ἵνα τήν ἐπιούσαν μεταβῶσιν εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Σαλαμίως.

Ἡ πληροφορία τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς σημαίας παρήγαγε δυσάρεστον ἐντύπωσιν εἰς ἅπασαν τήν κοινότητα Βαρωσίων, καί τήν δυσαρέσκειαν ταύτην διηρμήνευσεν φιλόπατρις νέος, πικρῶς ἐλέγχας τινάς τῶν κ. κ. καθηγητῶν διά τό ἄστοχον τοῦτο παράδειγμα εἰς τούς μαθητάς, ἐνῶ ἐδείκνουν ἕν τινι ξενοδοχείῳ. Τόσον ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν προὔξενησε τό ἀτυχές γεγονός, ὥστε καί ὁ μάγειρος τοῦ ἐν λόγῳ ἐστιατορίου, Γιάννης τοῦνομα, πικράς ἀπέτεινε φράσεις πρὸς τούς αὐτοὺς καθηγητάς, καί δύναμαι νά διαβεβαιώσω ὅτι διηρμήνευεν οὗτος πιστῶς τό αἶσθημα ἀπάσης τῆς κοινότητος ἡμῶν. Θά ἦτο προτιμότερον νά μὴν ἔφερον τήν ἐθνικὴν σημαίαν, ἀφοῦ προὔτιθεντο νά ἐγκαταλίπωσιν αὐτήν πρὸς κοινόν σκάνδαλον.

Εἰς Σαλαμίνα οἱ ἐκδραμόντες μαθηταί ἤκουσαν μὲν ἱστορικός τινας πληροφορίας καί παλαιάς τινας περί σεισμῶν θεωρίας, παρέμειναν δέ νήστες μέχρι τῆς 2 μ.μ., ὅτε ἠναγκάσθησαν νά ἐπιστρέψωσι, μὴ ληφθείσης προνοίας ὅπως ἐγκαίρως τροφοδοτηθῶσιν.

Κυπριακός Φύλαξ, 6.5.1906.

10

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Μετά λύπης ἀλλὰ καί μεθ' ὑπερηφανείας ἀναγγέλομεν ὅτι ὁ ἐνθουσιώδης συμπολίτης ἡμῶν κ. Εὐάγγελος Περισιτιάνης, ἀγωνιζόμενος ἐν Μακεδονίᾳ τόν τίμιον ἀγῶνα, ἐπληρώθη, εὐρίσκεται δέ ἤδη νοσηλευόμενος ἐν Ἀθήναις. Τοῦ εὐχόμεθα ταχεῖαν καί ὀλοτελῆ ἀνάρρωσιν.

Σαλαμίς, 4/17.1.1908.

11

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Ἐγκαρδίως εὐχόμεθα ταχεῖαν θεραπείαν εἰς τό τετιμημένον τέκνον τῆς Κύπρου κ. Εὐάγγελον Κ. Περισιτιάνην, ὅστις τραυματισθεὶς, κατὰ τόν ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικόν ἀγῶνα, νοσηλεύεται ἐν Ἀθήναις.

Ἐνωσις, 12/25.1.1908.

12

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Ἐν τῶν τιμημένων τέκνων τῆς Κύπρου, τῶν λαβόντων ἐνεργόν μέρος ὑπέρ τοῦ ἱεροῦ τῆς Μακεδονίας ἀγῶνος, ὁ κ. Ε. Περισιάνης ἀφίκετο εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν. Ὁ κ. Περισιάνης μᾶς ἀνήγγειλεν ὅτι συμπολίτης τις ἡμῶν, ὀνομαζόμενος Μιλτιάδης Φίδης Κόκαρης, ὑπηρετῶν ὡς δίοπος ἐν τῷ Βασιλικῷ Ναυτικῷ καὶ μεταβάς εἰς Μακεδονίαν, εὔρε τὸν θάνατον ἐν τῇ κατὰ τῶν Βουλγάρων καταδιώξει ἐν τῇ μάχῃ Μοριχόβου.

Φωνὴ τῆς Κύπρου, 16/29.2.1908.

13

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Εὐάγγελος Περισιάνης ὀνομάζεται ὁ γενναῖος, ποῦ ἐτίμησε τὴν κυπριακὴν πατρίδα εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Ἀπὸ τὸν ὁποῖον τώρα ἐπέστρεψε εἰς τὰς ὑπερηφάνους μητρικὰς καὶ ἀδελφικὰς ἀγκάλας, φέρων μίαν πληγὴν ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Εἰς διαφόρους συμπλοκάς καὶ μέ τό σῶμα τοῦ Καπετάν Τσέλου τελευταῖον ἀντίκρυσε Βουλγάρους καὶ Ρωμούνους ληστὰς καὶ ἡσθάνθη τὴν δόξαν καὶ τὴν χαράν τῆς νίκης.

Κύπριος, 16.2.1908.

14

Εὐχαριστήριον

Καὶ δημοσίᾳ ἐκφράζω τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχαριστίας πρὸς τοὺς ἀξιοτίμους Κυρίους συμπολίτας μου Βαρωσίους διὰ τὴν ὑποδοχὴν ἣς ἔτυχον παρ' αὐτῶν, ἰδίᾳ πρὸς τὸν κ. Ζαχαρίαν Σωτηρίου, συντάκτην τοῦ Πύξ-Λάξ, διὰ τὰς ἔν τε τῷ φύλλῳ του ὑπὲρ ἐμοῦ εὐμενεῖς ἐκφράσεις καὶ διὰ τὴν ἀδελφικὴν αὐτοχρῆμα ὑποδοχὴν, ἣν μοί ἡτοίμασε. Ἐπίσης ἔχω νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν τύπον τῆς Κύπρου, ὅστις προθύμως ἔσπευσε νὰ μέ ὑποδεχθῇ δι' εὐγενῶν ἐκφράσεων.

Ἐν Βαρωσίῳ, τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 1908. Ε. Κ. Περισιάνης.

Φωνὴ τῆς Κύπρου, 23/7.3.1908.

15

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Μετ' εὐχαριστήσεως εἶδομεν κατ' αὐτάς ἐν τῇ πόλει μας τόν φιλοπάτριδα καί εὐέλπινέον κ. Εὐάγγελον Κ. Περιστιάνη ἐν ἄκρα ὑγείᾳ καί μεθ' ὑπερηφανείας, ὡς Κύπριοι, ἐθλίψαμε τήν χεῖραν ἐκείνην, ἥτις ἐκράτησε σθεναρῶς τό ὄπλον, ἀμυνομένη κατὰ τῆς βουλγαρικῆς θηριωδίας καί βαρβαρότητος.

Ἑνωσις, 8/21.3.1908.

16

Γιώργης Ἀργυρίου

Ὅχι ἀκόμη εἰκοσαετής, παιδί ἀκόμη ἀμούστακο, ἀλλά λεβέντης καί παλληκάρι πού δέν ἐγνώρισε φόβο, ἐπανῆλθε τιμημένος ἀπό τά Μακεδονικά βουνά τοῦ Μοριχόβου ὁ ἐκ Πέγειας τῆς Πάφου ἀντάρτης Γιώργης Ἀργυρίου. Καί τό παιδί αὐτό τῶν δεκαεννέα χρόνων, τό σεμνόν ὡς κόρη καί ἀφελές καί ἀπροσποίητον καί μετριόφρον, ἀφοῦ ἔκλαυσε καί παρεκάλεσε διά νά ἀριθμηθῇ, παρά τό νεαρόν τῆς ἡλικίας του, μεταξύ τῶν εὐγενῶν προμάχων τῆς Μακεδονίας, ἐπιστρέφει τώρα, ἀφοῦ ὑπηρετήσεν ἐπὶ ἐνάμισυ ἔτος συνεχῶς ὑπὸ τρεῖς διαφόρους ἀρχηγούς, τόν Ἑμμ. Κατσιγάρην, τόν Παν. Γερογιάννην καί τόν Γεώργιον Βολάνην, οἱ ὅποιοι μιᾷ φωνῇ ἐξαίρουσι δι' ἐπισήμων ἐγγράφων «τήν ἀνδρείαν, τήν πειθαρχίαν, τό θάρρος καί τήν διαγωγήν» τοῦ μικροῦ Κυπρίου, ὅστις ἀφῆκε μέρος τοῦ τιμίου τοῦ αἵματος εἰς τήν αἵματοβαμμένην γῆν, λαβὼν μέρος εἰς δεκάδας συμπλοκῶν καί πληγωθεὶς ἐπανειλημμένως. Ἐπιστρέφει, ὡς ἐπῆγεν, γεμᾶτος δηλαδή ἀπὸ πατριωτισμόν καί εὐγενῆ φιλοδοξίαν, ἀλλ' ἀπλοῦς καί ἀφελής πάντοτε, ἀποκομίζων περισσότερον μῖσος κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι σπανίως ἐκάθισαν νά ἀντικρυσῶσι τό τουφέκι του, καί ἔτοιμος νά γυρίσῃ καί ἄλιν, ὅπως φέρει καί τῆς Κύπρου τό ὄνομα, μαζί μέ ἄλλα τιμημένα παιδιὰ μας, τόν Μπραχίμην, τόν Ἀντ. Κωνσταντινίδην καί ἄλλους, ἐκεῖ ὅπου ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀγωνίζονται τόν εὐγενέστερον, τόν ἡρωϊκώτερον τῶν ἀγόνων.

Ὁ Ἀργυρίου παραμείνας εἰς Μακεδονίαν εἰς τό τμήμα τοῦ Μοριχόβου μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος καί πολεμήσας ἀνδρειώτατα μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας κατὰ τε τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καί τῶν Κομιτατζήδων, τοὺς ὁποίους τά Ἑλληνικά σώματα ἐξήλειψαν σχεδόν ἐντελῶς ἀπὸ τό τμήμα ἐκεῖνο τῆς Μακεδονικῆς γῆς, κατῆλθε μετὰ τῶν ἀρχηγῶν του εἰς τό Μοναστήρι, ὅπου λαμπρά τοῖς ἐγένετο ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων

ὑποδοχή. Ἐκεῖθεν τά σώματα, κατόπιν θριαμβευτικῆς διά τῆς Μακεδονίας πορείας, ἐπανῆλθον εἰς τήν Ἑλλάδα, ὁπόθεν ὁ ἡρωϊκός Κύπριος ἐπέστρεψεν εἰς τήν πατρίδα του μέ τό τιμημένον ἀκόμη φόρεμα τῶν ἀνταρτῶν, τήν μαύρην φουστανέλλαν, τό μαῦρο μανδήλι, καί τήν πλατεῖαν ἀργυράν ἄλυσιν μέ τόν Δικέφαλον Ἀετόν, τήν ὁποίαν μέ ἀργυροῦν ὠρολόγιον τοῦ ἐδώρησεν, ὡς ἔπαθλον ἀνδρείας, τό Μακεδονικόν Κομιτᾶτον, ἀλλά καί μέ πολυτιμότερα ἀκόμη μετάλλια, τάς τέσσαρας πληγὰς του, τάς ὁποίας ἀπεκόμισεν ἀπό τὰς βουλγαρικὰς σφαίρας. Καλῶς μᾶς ἦλθεν ὁ τιμημένος συμπατριώτης μας, καλῶς μᾶς ἦλθεν. Τοῦ σφίγγομεν μέ θαυμασμόν καί μέ χαράν τό γενναῖον του χέριν!

Ἀλήθεια, 30.10.1908.

17

[Ἄτιτλο δημοσίευμα]

Διατρίβει ἐν τῇ πόλει μας νεαρῶτατος ἀλλά γενναῖος πολεμιστής καί πατριώτης, ὁ ἐκ Πέγειας τῆς Πάφου Γεώργης Ἀργυρίου. Ὁ ενθουσιώδης νεανίας ἐπολέμησε γενναίως ἐν Μακεδονίᾳ κατά τῶν βουλγαρικῶν θηρίων ἀποκομίσας οὐκ ὀλίγας πληγὰς. Ὑπηρετήσεν ὑπό τοὺς ὅπλαρχηγούς Κατσίγαρην, Γερογιάννην καί Βολάνην, ὧν καί φέρει θερμότητα πιστοποιητικά. Ὁ Γεώργης Ἀργυρίου εἶναι σεμνός καί ὀλιγόλογος νεανίας, μόλις εἰκοσαετής τήν ἡλικίαν, φέρει δέ εἰσέτι τήν ἀνταρτικὴν φουστανέλλαν.

Σάλπιγξ, 6.11.1908.

18

Γεώργιος Ἀργυρίου

Μέ μεγάλην χαράν καί πατριωτικὴν ὑπερηφάνειαν εἶδεν ἡ Πάφος καί δὴ ἡ γενέτειρά του Πέγεια, τόν Γεώργιον Ἀργυρίου, ἐπανελθόντα μετὰ τήν διάλυσιν τῶν ἀνταρτικῶν Ἑλληνικῶν σωμάτων, λόγῳ τοῦ παραχωρηθέντος ἐν Τουρκίᾳ συντάγματος, γεμᾶτον πατριωτισμόν καί γενναιότητα ἐκ τῶν Μακεδονικῶν ὁρέων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπὶ δύο ὁλόκληρα ἔτη ὡς ἀντάρτης ὑπὸ διαφόρους ὅπλαρχηγούς, παρ' ὧν ἔλαβε καί τὰ σχετικὰ πιστοποιητικά, ἅτινα εἶναι δ' αὐτόν τίτλοι τιμῆς, μαζί μέ τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας φέρει, ἠγωνίσθη, κατά τῶν διεκδικούντων ἀδικαιολογήτως δικαιώματα ἐπὶ τῆς Ἑλληνικωτάτης Μακεδονίας, αἰμοχαρῶν Βουλγάρων. Καλῶς ἦλθες γενναῖε τῆς Μακεδονίας πρόμαχε!

Άγών, 15.11.1908.

Δημοσιεύτηκε στην *Επετηρίδα Κυπριακής Εταιρείας Ιστορικών Σπουδών* 5 (2001) 361-378.